Нур

6+

ISSN 0207 - 6551

4

2015

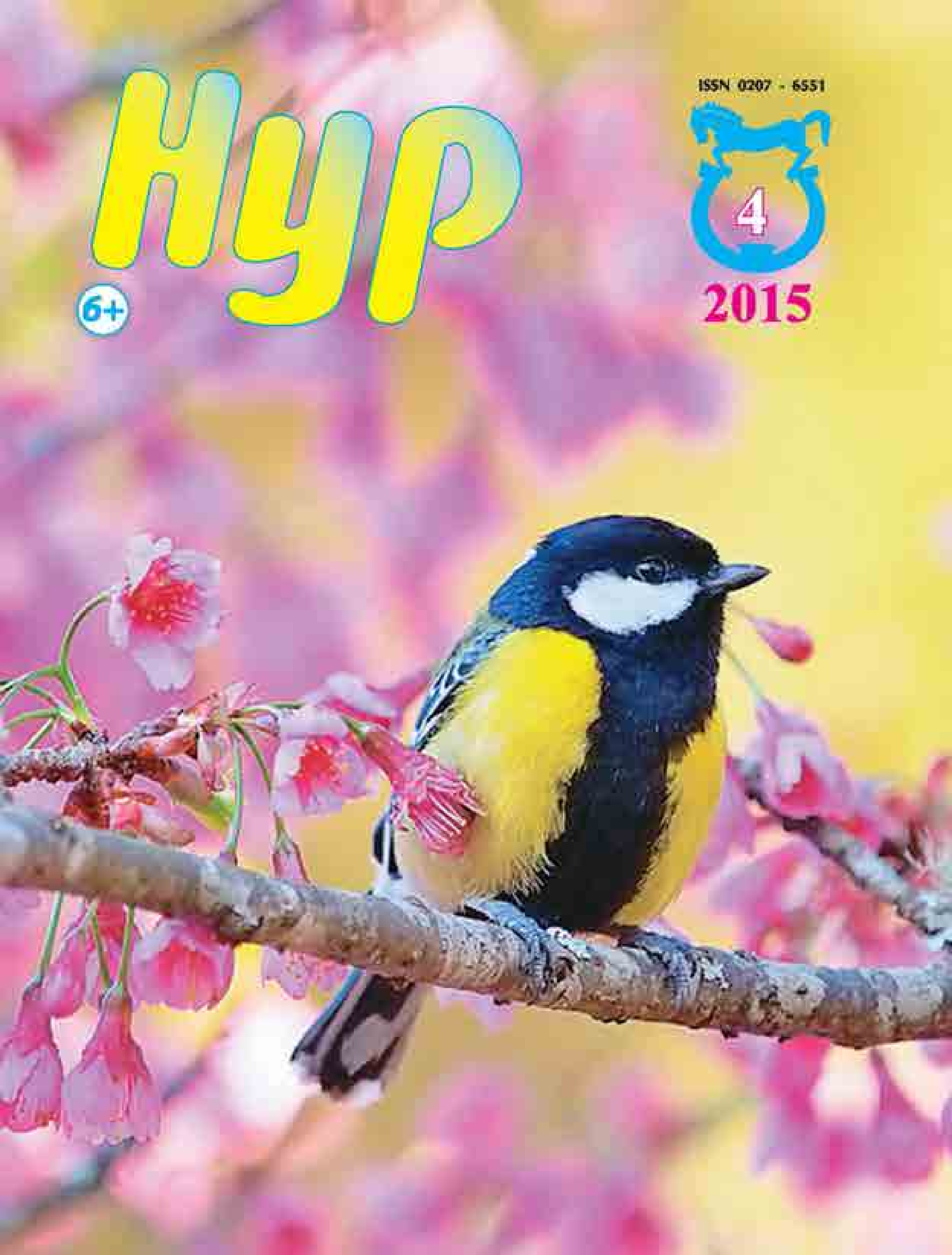

Налшык – лIыхъужьыгъэм и къалэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалащхьэр Хэку зауэшхуэм и зэманым, 1942 гъэм августым икухэм щыщIэдзауэ октябрым и кIэ хъухукIэ, фронт гъуэгуанэу щытащ. Бахъсэн псым километр тIощIкIэ нэхъ пэмыжыжьэу Совет Армэм зыхъумэжыныгъэ зауэхэр иригъэкIуэкIырти, налшыкдэсхэм зауэлIхэм я гъусэу ди щIыналъэр яхъумэнымкIэ ялъэкI къагъэнакъым. Налшык дэт заводхэмрэ фабрикэхэмрэ зауэ техникэ къутахэр щызэрагъэпэщыжырт, боеприпасхэр къыщIагъэкIырт. IэфIыкIэ щащI фабрикэм, лы комбинатым я ерыскъыпхъэхэр зауэлIхэм хурагъэшэрт, щIакхъуэгъажьэхэм я лэжьыгъэр зэи зэпыуртэкъым. Налшык дэт зауэ сымаджэщхэм уIэгъэ хъуа сэлэтхэр щагъэхъужырт.

Мин бжыгъэм щIигъу ди цIыхухэм Налшык къалэ и хъуреягъым щIытI куу щаухуауэ щытащ. Октябрым и 25-м щыщIэдзауэ 28-м нэсыху 1942 гъэм Налшык къалэр яхъумэу зауэр щекIуэкIым налшыкдэсхэр зауэлIхэм ядэIэпыкъуащ ерыскъыкIэ, уIэгъэхэр зыхуей хуагъэзащ.

Налшыкдэс мин бжыгъэхэр Хэку зауэшхуэм и IэнатIэ псоми щызауэрт. Абыхэм ящыщу мини 8-м щIигъум я гъащIэр ятащ хэкум папщIэ.

Хэкум и текIуэныгъэм папщIэ ди цIыхухэр я псэ зэремыблэжар къалъытэри 1985 гъэм Налшык къалэ Хэку зауэшхуэ орденым и япэ степеныр къыхуагъэфэщащ. Мартым и 25-м 2010 гъэм Налшык къыфIащащ «Сэлэт лIыхъужьым и къалэ» цIэ лъапIэр.

***ОПРЫШКО Олег**, тхыдэтх*

КЪЭБЭРДЕЙ ТХАКӀУЭХЭР ХЭКУ ЗАУЭШХУЭМ И СЭЛЭТХЭТ

Хэку зауэшхуэм лӀыхъужьыгъэ нэс къагъэлъагъуэу хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и цӀыху куэд. Абыхэм щыщу мин бжыгъэхэм я псэр ятащ Хэкум и хуитыныгъэм папщӀэ.

Бийм пэщӀэувэну ираджахэм яхэтащ къэбэрдей литературэм и лъабжьэр зыгъэтӀылъа усакӀуэшхуэ Щоджэнцӏыкӏу Алий – Бахъсэн куейм 1900 гъэм къыщалъхуар. Щраджа илъэс дыдэм, 1941 гъэм и бжыхьэм, зыхэт гупыр мэхутыкъуэри ар гъэр мэхъу. ИкӀи ноябрым и 29-м Бобруйск къалэм пэгъунэгъуу щыӀа нэмыцэ гъэрэщым йолӀыхь.

ЩоджэнцӀыкӀум и тхыгъэ уахътыншэхэу «Нанэ» усэр, «Мадинэ» поэмэр, «Къамботрэ Лацэрэ» романыр икӀи нэгъуэщӀхэри нэхъыжьхэми ныбжьыщӀэхэми фӀыуэ ялъагъу.

Хэку зауэшхуэм хэтауэ, орден лъапӀэхэр зыхуагъэфэща тхакӀуэхэри диӀэщ. Къэбгъэлъагъуэмэ, «Александр Невский» орденыр зрату щытар дэзэешэхэрщ. А орденыр яӀэу ди республикэм къагъэзэжащ Старэ Урыху жылэм къыщалъхуа, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цӀыхубэ тхакӀуэ Нало Ахьмэдхъанрэ

ЩоджэнцӀыкӀу Алий
(1900 - 1941)

Гъубж Мухьэдин
(1913 - 1997)

КӀыщокъуэ Алим
(1914 - 2001)

ЩоджэнцӀыкӀу Ӏэдэм
(1916 - 1995)

Къардэн Бубэ
(1917 - 1986)

КIуащ БетIал
(1920 - 1957)

Нало Ахъмэдхъан
(1921 - 2010)

Шортэн Аскэрбий
(1916 - 1985)

КъардэнгъущI Зырамыку
(1918 - 2009)

Тубей Мухьэмэд
(1919 - 1973)

Бекъул Барэсбий
(1920 - 2002)

Старэ Шэрэдж къуажэм къыщалъхуа усакIуэ КIуащ БетIалрэ. Зи гугъу тщIам нэмыщI нэгъуэщI орден лIэужьыгъуэу 3-рэ медаль куэдрэ иIэщ Налом. КIуащ БетIал орден зэмылIэужьыгъуэу 4-рэ медаль зыбжанэрэ иIэщ.

Орден зэмылIэужьыгъуэу 4 зи бгъэгум хэлъу зауэм къикIыжахэм ящыщт Къардэн Бубэ – Дыгулыбгъуей къуажэм къыщалъхуар. Зауэм и нэгу щыщIэкIахэр и лъабжьэу, Бубэ художественнэ тхыгъэ зыбжанэ итхыжащ.

Хэку зауэшхуэм псэемыблэжу хэтащ къэбэрдей тхакIуэ, усакIуэ 11. Ахэр щIэблэм зэи ящыгъупщэнкъым. Дэ ахэр, сыт щыгъуи, гуапэу дигу къыдогъэкIыж.

ЛIыхъужь и лъэужь кIуэдыркъым.

«Нур» журнал, 2003 гъ., № 5.

Шы къарэ лъакъуищ

Адыгэ таурыхъ

Къуажэ гуэрым зы лIыжь цIыкIу дэст. И щIалэгъуэм хыхьэхэкI иIэу щытауэ, жьы щыхъуам и унэ етIысылIэжат. А лIыжьым иIэт зы къуэрэ пхъуищрэ. И къуэ закъуэм зэреджэр Хьэгъурт.

ЛIыжьыр сымаджэ хъури лIэн щыхъум, и къуэр къриджэри жриIащ:

- Иджы, си щIалэ, сэ дунейм сохьэж. Си уэсяту къыпхузогъанэ: сэ сылIа иужькIэ, жэщищкIэ зэкIэлъыкIуэу шу зырыз мыбы къэджэнущи, си пхъуищыр абыхэм зырызу ет.

ЛIыжьым зэрыжиIам хуэдэу, япэ жэщым зы шу къыIухьэри къэджащ. ЛIыгъур и шыпхъу нэхъыжьыр щIишри иритащ. ЕтIуанэ жэщми зыгуэр къаджэри, курытыр иритащ. Ещанэ жэщми апхуэдэу зыгуэр къаджэри, и шыпхъу нэхъыщIэр иритащ.

ЛIыгъур, и адэри и шыпхъуищри имыIэжу зы илъэс хуэдизкIэ псэуауэ, егупсысащ: «Ди адэм и уэсятыр згъэзэщIа щхьэкIэ, си шыпхъуищыр згъэкIуэдащ. А щым языхэз псэууэ дунейм тетыжмэ, къэзгъуэтынщ», - жиIэри ежьащ.

Куэдрэ кIуа, мащIэрэ кIуа, ишри увыIауэ, езыри ешауэ, гъуэмыладжи хъуауэ нартхэм я хэку ихьащ. Плъэри жыжьэу зы унэшхуэ гуэр къилъэгъуащ. Шым елъэдэкъауэри унэм нэсащ... Унэм ирихулIэри щыджэм, и шыпхъу нэхъыжь дыдэр къыщIэкIащ. Зэрызэlуплъэу зэрыцIыхужащ, зызэрадзри Iэплlэ зэхуащIащ. И шыпхъум гуфIэм-гъыжурэ унэм щIишащ. ХуэпщафIэри игъэшха къудейуэ, и шыпхъум и лIыр къэкIуэжащ. И дамэ лъэныкъуэм жыг итырыгъу телъу, адрей дамэ лъэныкъуэм зы щыхь телъу. Итырыгъур иридзыхри шыхьыр и дамэм зэрытелъу щIыхьэжащ. Щlалэ мыцIыхур щилъагъум, ишхын хуэдэу еплъащ. И фызыр къэпсалъэри:

- Ар сыт плъэкIэ, на, си далъху закъуэр пшхын хуэдэ?

- АтIэ ар уи далъхуу сэ сыткIэ сщIэнт?! – жиIэри сэлам кърихащ.

Ефэ-ешхэ хуащIри жэщищ-махуищкIэ зрагъэгъэпсэхуащ. ИтIанэ ЛIыгъур адрей и шыпхъуитIыр здэщыIэмкIэ еупщIащ.

- ЖэщиблI-махуиблкIэ мыбыкIэ укIуэмэ, уи шыпхъу курытым и деж унэсынущ, - къыжраIащ.

ЛIыгъур и шы-уанэ зэтрилъхьэри ежьащ. Абыхэм апхуэдэу ефэ-ешхэ къыхуащIри зрагъэгъэпсэхуащ. ИтIанэ абыхэм къыжраIащ:

- ЖэщиблI-махуиблкIэ мыбыкIэ укIуэмэ, уи шыпхъу нэхъыщIэ дыдэм и деж унэсынущ.

Лlыгъур и шы-уанэ зэтрилъхьэри ежьащ, ежьэри аргуэрым нэсащ. Щыджэм, и шыпхъу нэхъыщlэр къыщlэкlри lэплlэкlэ щlишащ. Хуэпщафlэри игъэшха къудейуэ, и лlыр къэсыжри нэщхъей дыдэу къыщlыхьэжащ.

- Сыт къэхъуар, сыт ущlэнэщхъейр?

- Сыщlэнщхъейращ, - жиlащ нарт абрагъуэжьым, - хэкум «сылlщ» жызыlэу исыр пэмылъэщу, иныжь нэ закъуэм Сэтэней дахэр яфlихьащ.

- Еl, сэ сызылъыхъуэу схуэмыгъуэтыр аракъэ! – жиlэри Лlыгъур щылъэтри, и шы-уанэ зэтелъыххэти, шэсри щlэпхъуащ.

«Нартхэм къыlэщlамыхыфар уэ къыlэщlэпхыфынкъым, иныжьым и lэпхъуамбэжьакlэм хуэдиз ухъуркъым, умыкlуэ, къэгъазэ», - жаlэ щхьэкlэ, къахуигъэзакъым.

Еуэм-кlуэм, еуэм-кlуэурэ, къуакlэбгыкlэ быдапlэ гуэрым нэсауэ мывэ сэрей лъагэкlэ къэщlыхьауэ унэшхуэ гуэрым ирихьэлlащ. Хъуреиуэ къикlухьри дыхьэпlэ щимыгъуэтым, и аркъэныр идзри щхьэдэпщыхащ. Унэм щlыхьэри, Сэтэней дахэр щlэст. Къаплъэри къыщилъагъум, занщlэу къыщылъэтащ:

- Мыбы щхьэ укъэкlуа мыгъуэ, иныжь мэхъаджэр къэсыжмэ, уишхынщ!

- Уи хъыбар зэхэсхати, усхьыжыну сыкъэкlуащ. Дэнэ щыlэ иныжьыр?

- Иныжьыр ежьауэ къэтщ, нобэ къэсыжынущ. Къызэрысыжу, уlэщlэкlуэдэнщ. Сэ уэркlэ хьыжа сыхъунукъым, сэ насыпыншэ сызэрыхъуам нэмыщlыжкlэ уэри зыхыумыгъэкlуадэу кlуэж, - къелъэlуащ Сэтэней дахэр.

- Хьэуэ, сэ усхьыжыну аращ сыкъыщlэкlуари, усхьыжынущ.

- Атlэ, иныжьыр къэсыжмэ, жэщибл-махуиблкlэ жеинущи, абы щыгъуэ сыхьыж. Ауэ иджыпсту дэкlыжи зыгъэпщкlу, зыпэщlумыгъэхуэ.

- Хьунщ, арикl апхуэдэу тщlынщ, - жиlэри Лlыгъур къыдэкlыжащ.

Иныжьыр къэсыжащ, ефэщ-ешхэри гъуэлъри жеящ. Лlыгъур Сэтэней дахэр къыдихри, и шыплlэм дэсу, къежьэжащ.

Жэщибл-махуиблкlэ жеяуэ иныжьыр къэушри, Сэтэней дахэр щыlэжтэкъым. Шэщым щlэхыу кlуэри и шы Къарэ лъакъуищым еупщlащ.

- Уэ ужейуэ ущылъу, Лlыгъур дихри ежьэжащ, - къыжриlащ.

- А хьэурэ хьэм ишхыжын шы къарэжь, щхьэ сыкъыумыгъэушарэ?! Накlуэ щlэхыу! – жиlэри иныжьыр хуэгубжьащ.

- Уэ иныжь нэ закъуэ, умыгузавэ, ар сэ сlэщlэкlыу здэкlуэн щыlэкъым. Кlуэ, тыншу шхэи, дежьэнщ, - жиlащ Къарэ лъакъуищым.

Иныжьыр шхэщ, шэсри кlэлъежьащ.

Къыкlэлъыкlуэнущ.

КIЫЩХЬЭ Асай – илъэси 7 мэхъу. «5» защIэкIэ йоджэ, и ныбжьыр илъэситхум иту лъапэкIэ щыту къэфэн щIидзащ, бэрэбанэ уэ IэзэщI, тепджэгуми дехьэх. Асай хабзэ хуэхъуауэ Кавказым хьэщIэу икIхэр адыгэ цейщыгъыу ирегъэблагъэ.

НЭПСО Саусыр – илъэс 11 мэхъу. Къэфэным, бэрэбанэ еуэным, тепджэгум дехьэх. Къуажэм и къэфакIуэ гуп «Типсэ» жыхуиIэм и пажэщ.

АНИЯ Шагъэш – илъэси 10 и ныбжьщ. «5» защIэкIэ йоджэ.

ЦIыкIухэ, фэ фощIэ адыгэхэр Тыркум, Иорданием, Сирием, Израилым, нэгъуэщI къэралхэми зэрыщыпсэум.

Апхуэдэу, псалъэм папщIэкIэ, Израилым адыгэхэр къуажитIым щопсэу: Кфар-Камэ, Рихьэние жыхуиIэхэм. Кфар-Камэ цIыху миниц, Рихьэние – мин щопсэу. Абыхэм адыгэбзэ хуиту ящIэ.

Нобэ «Нурым» фэгъэцIыху Кфар-Камэ къуажэм и ныбжьыщIэ цIыкIухэр.

ЩIЭБЛЭ

КIЫЩХЬЭ Селин – илъэси 10 и ныбжьщ. ФIы дыдэу йоджэ, сурэт щIыным дехьэх.

НЭПСО Нарт – илъэс 12 и ныбжьщ. Дзюдо спорт лIэужьыгъуэмкIэ Израиль псом щекIуэкIа зэхьэзэхуэм и финал ныкъуэм япэ увыпIэр къыщихьэхуащ.

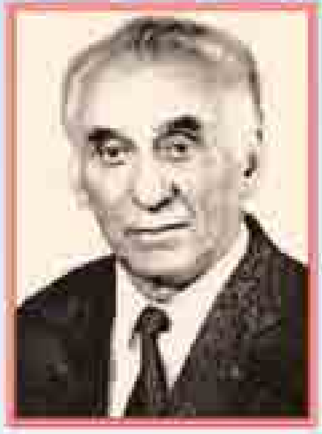

Атаев Вагит

Атаев Вагит Дагъыстэным щыщ къумыкъу сабий усакlуэ цlэрыlуэщ, Дагъыстэным щэнхабзэмкlэ щlыхь зиlэ и лэжьакlуэщ, щlыхь зиlэ и егъэджакlуэщ. Абы литературэ зэпеуэ зыбжанэм текlуэныгъэхэр къыщихьащ. Апхуэдэуи Атаевыр Ершов Пётр и цlэкlэ щыlэ Урысейпсо конкурсым и лауреатщ. Усакlуэм и ныбжьыр мыгувэу илъэс 80 ирикъунущ.

Нобэ фи пащхьэ идолъхьэ къумыкъу усакlуэм и lэдакъэщlэкl зыбжанэ.

Письмо

Зыдиудыгъуауэ плlанэпэм,
И щхьэр къимыlэту, тетрад напэм
Зыгуэр иретхэ Зуэ, егугъуупэу.
И пхъум ищlэр къыхуэмыщlэу,
Анэм Зуэ егъэпlащlэ:

- Апхуэдизу узэлlалlэр уэ сыт lуэху?
Зыхуапэ, садикым укъыкlэрохуу.
- Письмо хузотхыр си ныбжьэгъу Зулий,
Садым сымыкlуэ щlыкlэ сухын хуейщ.

- Зуэ, сыт щхьэр щlэбгъэузыр,
Тхэкlэм уз ущымыгъуазэ.
Умытхэфу, письмо пхуэтхрэ?
Накlуэ псынщlэу, сызэхэпхрэ?

- Умыгузавэ, мамэ, зыкlи –
Зулии ищlэркъым къеджэкlэ.

Къэтщэхунщ

- Пщэдей укъыщалъхуа махуэщ,
Анэм и къуэр егъэудэlур:
Хуейт зыгуэр къыпхуэсщэхун,
Ауэ ахъшэр си мащlэlуэщ.

Щlалэ цlыкlум егъэщlагъуэ:
- Мамэ, ар умыщl уи жагъуэ.
Накlуэ, сэ тыкуэным сыши,
Къэтщэхункъэ ахъшэ хъушэу!

Хэт щхьэгъубжэр зыкъутар?

- Зыкъутар хэт мы щхьэгъубжэр,
Пэжыр жыфlэт, фымыбзыщlу.
Къызжевмыlэми, ар сощlэр,
Нэхъыфlщ,   фэ зывумысыжи.

Зэщlэщымауэ джэдыкlампlэу,
Йожыхьыр зэраншухэр   я пlэм,

- Инус, щхьэ зыбущэхуа,
Уэра топыр дэзыхуар?
Сыт, Исуф, уэ зыщlэбгъэпщкlур?
Пэжыр жыlи, аращ къекlур.

Зэщlэщымауэ джэдыкlампlэу,
Йожыхьыр зэраншухэр я пlэм.

- Уэ, си щlалэ цlыкlу нэхъыщlэ,
Узэрыжыlэдаlуэр сощlэ,
Шынэхъыжьхэм уащымышынэу,
Пэжыр жыlэт, зы къэмынэу.

- Бжесlэфынут пэжыр, мамэ,
Уэлиижыр щымытамэ.
Аращ сэ сызыщышынэр,
Бзэгу пхуэсхьыжмэ, сиукlынущ...

Джэджьей

Мэжэлlат, нэсат шэджагъуи,
Къытекlащ джэдкъуртыр абгъуэм.
Хъыджэбз цlыкlур мэгузавэ –
Сыт къуртыжыр къыщlэгувэр?

Абдеж, кърикъэхуу и нэр,
Ар илъагъум къегъэшынэ:
Къызэщlочэри джэдыкlэр,
Джэджьей цlыкlу и кlуэцlым къокlыр.

Къытlысхьащ и пащхьэм фагъуэу-
Хъыджэбз цlыкlум егъэщlагъуэ:
Джэдыкlэр къанэу мыкъутауэ,
Зэрипщхъэфар и кlуэцlым дауэ?

Зэзыдзэкlар ***УЭРЭЗЕЙ Афликщ***

Сабий гъэджэгукIэхэр

Я Iэблэм тес сабийм бзу ирагъэлъагъуурэ жраIэ:

Бзу, бзу гуагуэ,
Хьэгуагуэ нэф,
КIэфом тес,
Ахъыпчи къэхьи,
Зы хьэ уэстынщ,
Тыр-р, – лъэтэжащ.

Хъыджэбз цIыкIухэр зэрытрагъэум дэдзей-къедзых лъэпкъ халъын хуейкъым, атIэ, зэрагъэдыхьэшхын, щэныфIэу зэрыщытыным тегъэщIащ.

КIадэ, дащхьэ,
Гущхьэ лъынэ,
Нанэ и гуащэ нэху,
Хужьурэ IэфI,
ФIыр зыдэбагъуэ,
Зи узыгъуэр кIуэдын,
Нанэ хъуху псэун!

ЩIалэ цIыкIухэр я куэщIым ису, я куэпкъым тесу драдзей хуэдэу ящIурэ ягъэджэгу адэшхуэ-анэшхуэхэм.

Быкъэ-быкъэ,
Алащэ,
Шым и лъакъуэр къуташ,
Къратар мыгъасэщ,
ЗретIэ-зресэ,
«Сархъэ» – жиIэу
Кърeдзых.

Тыкъэ-тыкъэ,
Тыкъэ-тыкъэ,
Дадэ,
Тыкъэ-мыл.
Дадэ,
Къамылапщэ,
Дадэ пщыгъэшынэ,
Дадэ.

Шу-шу къокIуэ,
Шу-шу къос,
ПщIэгъуалэм тесщ,
И пэр сыринэщ,
И анэшым макIуэ,
Шыбз яхуехy,
Хуарэм тесу къосыж.

ХьэщIыб-щIыбыкъуэ,
Дадэ быкъуэ къеукI,
КIапэ пшэрыр къытхуехь,
Шыуан цIыкIум иредзэ,
Дзыгъуэ цIыкIум ирех,
ДыкIэлъыжэу тIэщIокI,
И нэр къытхурегъэкI,
КIапэм дыхегъэкIыж.

ЩIэныгъэлIхэм зэратхыжамкIэ игъэхьэзырaщ ***СЭРАЛЪП Заремэ***

Махуэгъэпс

Апрель

1 – Къуалэбзухэм я дунейпсо махуэ; Гушыlэм и махуэ

2 – Сабий тхылъым и дунейпсо махуэ

7 – Узыншагъэр хъумэным и дунейпсо махуэ

12 – Космонавтикэм и махуэ

Юрий Гагарин япэу космосым щылъэта махуэ (1961 гъ.)

15 – Щэнхабзэм (культурэм) и дунейпсо махуэ

18 – Фэеплъ сынхэмрэ тхыдэм епха щlыпlэхэр хъумэнымкlэ дунейпсо махуэ

25 – Адыгэ (шэрджэс) ныпым и махуэ

28 – Гуащlэдэкlыр хъумэнымкlэ дунейпсо махуэ

29 – Къафэм и дунейпсо махуэ

Май

1 – Гъатхэм, гуащlэдэкlым, мамырыгъэм я махуэ

Гъатхэмрэ гуащlэдэкlымрэ я дунейпсо махуэ

5 – Европэм и махуэ

7 – Радиом и махуэ

8 – Крест плъыжьымрэ мазэ ныкъуэ плъыжьымрэ я дунейпсо махуэ

9 – Текlуэныгъэм и махуэ

12 – Медсестрахэм я дунейпсо махуэ

15 – Унагъуэхэм я дунейпсо махуэ

18 – Музейхэм я дунейпсо махуэ

21 – Кавказ зауэм хэкlуэдахэм я фэеплъу адыгэхэм ирагъэкlуэкl щыгъуэ махуэ

25 – Курыт еджапlэхэм я иужьрей уэзджынэм и махуэ

27 – Библиотекэхэм я махуэ

28 – Къэрал гъунапкъэхэр зыхъумэм и махуэ

ЗООПАРКЫМ

ХЬЭТУ Пётр

БАЖЭ ШЫР

Бажэр, шырми, бзаджэу жаlэ,
Ищlэу, жаlэ, lэмал куэд...
Ауэ и бзаджагъэр даlэ?
Хъарым исщ, езыри уэдщ.

ДЫГЪУЖЬ ШЫР

«Дыгъужь» жиlэу тетщ и хъарым,
Ауэ исыр хьэпшыр цlыкlущ,
И анэжьри ди хьэ Рарэ
Къыщхьэщыкlыркъым зыцlыкlу.

НОМИН ШЫР

Номин шырыр ист нэщхъейуи,
Сэ абы сыбгъэдыхьащ,
Къыхуэсхьар щыхуэзэуцкъуейм,
Нэжэгужэ къэхъужащ.
Сыкъэвцlыху, къыззэсэжауэ,
Ест бананхэр lэфlу ешх.
Иджы, мис, къэтlысыжауэ,
Цlыхум хуэдэу мэдыхьэшх.

МЫЩЭ ШЫР

Мыщэ шырым сытри ешхыр,
Сыти ет – зимыгъэгусэ;
Шы бычени, фори ешхыр,
Ешх кlэнфети, мыlэрыси...
Мес, хуэздза лы гъурыр ешхыр,
Фlэфlуи жаlэ мырамысэ!

МАХЪШЭ ШЫР

Махъшэр пфlощl зэхэуфауэ:
Шхын тхьэмыщкlэм ирамыт...
lусу пэгунитl ефауэ,
Нэгъуэщl гуэри пэплъэу щытщ!

КЪАПЛЪЭН ШЫР

Си гъущl хъарым и гъунэгъуу
Фыщымытыт, жьэр ущlау,
Схэпъыр мащlэщ сэ гущlэгъуу,
Сы-Къаплъэнщ сэ, сымы-Нау!..

САБИЙХЭР МЭГУЩЫIЭ

Анэшхуэр Анзор цIыкIу йоупщI:
– Си тIасэ, уи шыпхъу цIыкIум цIэ фIэпщын къыхуэбгъуэта?
– Хьэуэ! Сэ къуэшщ сызыхуейр.

Япэу лъэрыжэм теува сабийм жеIэ:
– Папэ, накIуэ нэгъуэщI лъэрыжэм.
– Сыт къэхъуар?
– Мы дыкъыздэкIуар цIэнтхъуэрыгъуэщ.

Анзор япэ дыдэу школым къыщикIыжым и анэм йоупщI:
– Мамэ, пщэдей унэм сыдэс?

Заур и шыпхъу цIыкIум жреIэ:
– Уэсдадэм хуэттха письмор щIыIалъэм дэпхьэн хуейщ.
– ЩIыIэм исынкъэ?
– Хьэуэ, нэхъ псынщIэу нэсынущ.

Яхуэмышхэ Мурат адэ-анэм жраIэ:
– Шхэ, тIысэ, ушхэмэ инышхуэ ухъунущ.
– Фэ ин фыхъуакъэ?
– НтIэ.
– АтIэ, щхьэ фышхэрэ?

Мажид и жэуапхэр:
– Сыт нэ цIыкIухэм ящIэхэр?
– Къоплъэхэр.
– Уи тхьэкIумэ цIыкIухэм-щэ?
– МэдаIуэхэр.
– Уи пэ цIыкIум сыт-тIэ ищIэр?
– Къопс.

Зыгъэхьэзырар СЭРАЛЪП Заремэщ

Европэ зэхьэзэхуэ

Тыркум тхэквандомкіэ ныбжьыщіэхэм я Европэ зэхьэзэхуэ щекіуэкіащ. Белек къалэм дэт «Моретим» спорткомплексым щызэпэщіэуват къэрал 45-м къикіа, 2001-2005 гъэхэм къалъхуа спортсмен минитіым щіигъу. Я ныбжь елъытауэ ахэр гулитіу гуэшыжат. Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ ціыхуитхум Урысей Федерацэм и щіыхьыр а зэхьэзэхуэм щахъумэну дзыхь къратъэзати, плІым медалхэр яіыгъыу къагъэзэжащ.

Кг 49-рэ зи хьэлъагъхэм я зэпеуэм псоми щатекіуащ Ездэч Ренат. Ар Европэм щынэхъ лъэщ дыдэ хъуащ. *Кг* 30-м нэс зи хьэлъагъхэм я зэхьэзэхуэм хэта Тхьэзэплъыж Ислъами хуэмыхуакъым. Абы дыжьын медалыр зыіэригъэхьащ.

Багъ Идаррэ (*кг* 28-м нэс) Султанов Солтатрэ (*кг* 73-м нэс) зэпеуэм ещанэ увыпіэхэр щаубыдащ.

Европэ зэхьэзэхуэм хэта ди щіалэ ціыкіухэр зыгъэсэр Ахъмэт Амирщ.

Урысейпсо утыкум

Каратэ-киокусинкаймкіэ Урысей Федерацэм и зэхьэзэхуэ Томск къалэм щызэхэтащ. Ди къэралым и щіыпіэ 36-м икіа спортсмен ныбжьыщіэ 500-м щіигъу абы къэрихьэліат.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и щіыхьыр урысейпсо утыкум щахъумащ Налшык дэт Комплекснэ спорт школ хэхам и гъэсэнхэу Созаев Амирланрэ Балъкъыз Ратмиррэ. Ахэр хэтащ илъэс 14-15 зи ныбжь щіалэ ціыкіухэм я зэпеуэм.

Кг 65-м нэс зи хьэлъагъхэм я зэпеуэм Созаевыр чемпион щыхъуащ. *Кг* 40-м нэсхэм ещанэ увыпіэр щиубыдащ Балъкъызым. Ди щіалэхэм медалхэмрэ кубокхэмрэ къыхуагъэфэщащ. Абыхэм я гъэсакіуэхэщ Алпаев Акъболэтрэ Джинчарадзе Зурабрэ.

ЖЫЛАСЭ Заур

Сурэтхэм: 1. Европэм и чемпион Ездэч Ренат Іэмал къегъэлъагъуэ. 2. Созаев Амирланрэ Балъкъыз Ратмиррэ, я гъэсакіуэхэр я гъусэу.

Макъамэ зыгъэlу адыгэ пшынэхэр

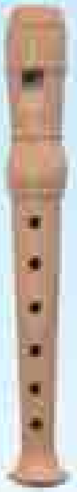

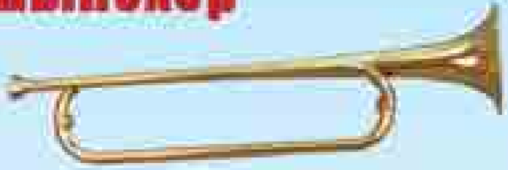

Упщlэхэр: 1. Макъамэ къызэрыкl адыгэ lэмэпсымэ *(гармонь)*. 2. И зы кlапэм уепщэу макъамэ къозыт жьэпшынэ лlэужьыгъуэ *(горн, дудка)*. 3. Шыкlэпшынэм теукъуэдия шыкlэ налъэм зэреджэр. 4. Шыкlэпшынэм зэреджэ нэгъуэщl псалъэ. 5. Шыкlэпшынэ лlэужьыгъуэ, lэпэкlэ еуэу *(балалайка)*. 6. Пшынэм къэрагъэкl лlыхъуэжь уэрэд; макъамэ. 7. Къамыл жэпкъым е гъущlхэкl ку гъуанэхэм къыхэщlыкla накъырэ лlэужьыгъуэ. 8. Пасэрей жьэпшынэ лъэпкъыгъуэ. 9. Бжьамий епщэныр зи lэщlагъэ цlыху.

Жэуапхэр пэжмэ, къехыу фыкъеджэнц «пшынэзыщыхъуэ» мыхьэнэр къэзыгъэлъагъуэ нэгъуэщl псалъэ.

Жэуапылъэ: *бжьамиящэ, пшынэ, сыринэ, накъырэ, къамыл, шыкlэ, пшыналъэ, пшынэзыщыхъуэ, шыкlэпшынэ, lэпэпшынэ.*

Кфар-Камэ къуажэм и «Типсэ» къэфакIуэ гупырщ.

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей

Издается
С 1 января 1982 года
№4 2015г.

Учредители:
Госкомпечать КБР по печати и массовым коммуникациям – издатель,
360000, КБР, г. Нальчик, пр. Ленина, 5
Общественная организация «Союз писателей КБР».

Главный редактор
Б.ГЕДГАФОВ

Редколлегия:
А.АБАЗОВ
А.БИЦУЕВ
Х.КАРМОКОВ

Художественный редактор
Л.ПАРОЕВА

Свидетельство о регистрации № ПИ № ТУ07-00103 от 24 декабря 2014 г. Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по КБР.

Подписано к печати
27.03.2015 г.
Выход в свет
30.04.2015 г.

Формат 60х90 1/8
Бумага офсетная №1
Гарнитура SchoolBook, Arial Cyr
Печать офсетная
Усл.печ.л. 2
Усл.кр.-отт 8
Уч.-изд.л. 2,7

Тираж 3000
В розницу – цена свободная
Заказ № 42
Индекс 73912

Адрес редакции:
360000,Нальчик,
ул. Головко, 6
42-75-30, 42-17-33

Отпечатано
ООО «Тетраграф»
г.Нальчик, ул. Ленина,33